

Ці сорти різняться за систематичними ознаками (багаторядні та дворядні ('Атлант Миронівський', 'Наомі', 'Майбріт', 'Wintmalt'), типом розвитку (типово озимі та дворучки ('Достойний', 'Снігова королева', 'Сейм', 'Жерар', 'Тутанхамон', 'Дев'ятий вал'), тривалістю вегетації, висотою рослин тощо.

Висівали ячмінь озимий в оптимальний термін для зони Південного Степу України – 25 вересня селекційною сівалкою СКС-6-10 з нормою висіву 4,5 млн/га сх. нас., попередник – чорний пар. Повторність – триразова, розмір залікової ділянки 18 м² (12,0×1,5). Агротехніка у досліді – загальноприйнята для Південного Степу України. Збирання проводили прямим комбайнуванням поділянково комбайном «Сампо-130». Урожайність визначали методом суцільного обмолоту всієї площі облікової ділянки за повної стиглості зерна. Врожайність зерна визначали після його очищення та перерахунку на стандартну 14 % вологість.

У середньому за роки досліджень (2014–2016 рр.) інтервал варіювання урожайності ячменю озимого становив 3,77–4,29 т/га. Серед досліджених вітчизних сортів найвищу продуктивність забезпечили: 'Дев'ятий вал' – (4,27 т/га), 'Жерар' (4,02 т/га), 'Атлант Миронівський' (4,29 т/га), 'Буревій' – (3,93 т/га). У сорту-стандарту 'Достойний' мінімальна врожайність за період досліджень становила 3,77 т/га. Менш адаптовані сорти зарубіжної селекції 'Наомі', 'Майбріт' та 'Wintmalt' (Німеччина) за рівнем та стабільністю врожайності суттєво поступались сортам 'Дев'ятий вал', 'Жерар', 'Атлант Миронівський', 'Буревій', але переважали решту сортів, що свідчить про великий ризик їх вирощування в цих ґрунтово-кліматичних умовах.

Таким чином, багаторічними дослідженнями встановлено, що серед вивчаємих сортів ячменю озимого кращими для умов Південного Степу по чорному пару виявились: 'Дев'ятий вал', 'Жерар', 'Атлант Миронівський', 'Буревій'. Впровадження нових перспективних сортів ячменю озимого буде сприяти стабілізації зерновиробництва, зростанню врожайності, підвищенню адаптивності рослин до несприятливих умов навколишнього середовища, стійкості проти шкідників і, нарешті, збільшенню якості одержаної продукції.

УДК 347.77.028:631.526.3(4)“2011/2016”

Якубенко Н. Б.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, e-mail: nataliya.yakubenko@gmail.com

ОСНОВНІ ЗМІНИ В РОЗВИТКУ СИСТЕМ ЕКСПЕРТИЗИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРИДАТНОСТІ СОРТІВ РОСЛИН У КРАЇНАХ ЄС В 2011–2016 РР.

Система експертизи господарської придатності сортів рослин в аграрних країнах набуває особливого значення з моменту її приєднання до ЄС. Це пов'язано з можливістю поширення сортів рослин, які занесені до Каталогу сортів рослин ЄС на території нової країни-члена ЄС. Таким чином, якщо країна зацікавлена у продовольчій безпеці, вона має врахувати ризики та передбачити негативні наслідки під час переходу із національної до європейської системи в національному законодавстві цієї країни.

Світові рослинні ресурси: стан та перспективи розвитку

Основні зміни в системі Чехії – збільшення в експертизі кількості сортів малопоширених видів, таких як козлятник східний (*Galega orientalis*), еспарцет виколистий (*Onobrychis viciifolia*), пшениця полба (*Triticum spelta*) тощо та сортів специфічного використання, наприклад, коноплі для медичних цілей (CBD), озиме жито і тритикале для виробництва біомаси; оновлення всіх протоколів (методик) з проведення експертизи на придатність до поширення сортів рослин.

Естонія у 2014 році впровадила післяреєстраційне випробування сортів рослин замість переліку рекомендованих сортів та розробила критерії до сортів, які вносяться до реєстрів (пшениця, ячмінь ярий та інші зернові).

У Франції у 2011 р. впроваджено I Програму з насінництва та розвитку сільського господарства, а в 2015 р. – II Програму з насінництва та розвитку сільського господарства. У 2016 р. уведено в дію нові тарифи на реєстрацію сортів рослин та додано до функцій Групи з вивчення і контролю сортів та насіння (GEVES) новий вид діяльності: координація мережі рослинних генетичних ресурсів.

Останнім часом у Німеччині розмір зборів за експертизу сортів рослин зріс на 15 %, а структура та технічне зосередження (кількість власних станцій з експертизи було зменшено з 12 до 7). Відбулися зміни в експертизі на господарську придатність: розпочато дослідження картоплі та кукурудзи за напрямом на силос та біогаз.

У Латвії розпочато огляд досліджень на господарську придатність (заявки, види рослин, розміщення дослідів).

У Литві відбулись зміни, пов'язані із реорганізацією системи, та переглянуто співвідношення вирощування конкретних видів рослин і рух частини окремих видів і груп видів у розрізі загальної кількості заявок протягом останніх 10 років.

У Польщі відбувся перегляд завдань, обов'язків, та організаційних позицій Центру випробування сортів рослин (COBORU), а також національної мережі експертизи сортів рослин. Змінилась кількість заявок і зареєстрованих сортів, які занесені до національного переліку сортів. Набули чинності оновлені рівні зборів, пов'язані з експертизою на відмінність, однорідність та стабільність, а також оцінки господарської придатності – збільшення на 50 %.

У Словаччині змінилась організаційна структура, започатковано проекти співпраці щодо роботи з Базами даних щодо ріпаку, кукурудзи, картоплі (C4 Cooperation: Oilseedrape, Maize Database: CPVO R&D Project, CPVO R&D Project of Potato Gemma Database – New).

У Хорватії змінено тривалість експертизи. Приєднання до ЄС викликало зменшення кількості заявок, навіть таких важливих видів рослин для Хорватії: сої, соняшнику, цукрових буряків, картоплі.

Слід зазначити, що попри глобалізацію процесів, пов'язаних із приєднанням країн до ЄС, за країнами залишається право регулювати управління сортовими ресурсами з огляду на національні інтереси та можливості у межах європейського законодавства.